

ZVÍŘECÍ KOSTI ZE DVOU LATÉNSKÝCH OBJEKTŮ V ČELÁKOVICÍCH

■ Jiří Mlíkovský

OBJEKT NA PPČ. 947

Úvod

Ve dnech 20.–24. dubna 1996 byl v rámci záchranného výzkumu na ppč. 947 u domu čp. 1290 v ulici Petra Bezruče v Čelákovicích, Středočeský kraj (okr. Praha-východ), vykopán laténský sídlištní objekt. Vedoucím výzkumu byl J. Špaček z Městského muzea v Čelákovicích. Ve výplni objektu byl nalezen mj. větší počet zvířecích kostí, které jsou – na rozdíl od nalezených lidských kostí – předmětem této studie. Materiál je uložen ve sbírkách Městského muzea v Čelákovicích.

Za poskytnutí materiálu ke zpracování a informace o stratigrafii objektu a nálezo- vých okolnostech děkuji J. Špačkovi (Městské muzeum v Čelákovicích). I. Boháčové (Archeologický ústav AV ČR Praha) děkuji za podnětné připomínky k raným verzím této práce.

Výsledky

V objektu bylo nalezeno větší množství úlomků kostí zvířat, z nichž 127 bylo určitelných. Většinu určených kostí bylo možné přiřadit dvěma jedincům tura a jednomu jedinci psa. Nálezové okolnosti zpravidla nedovolily přesně lokalizovat určené kosti, přesto však bylo možné rozdělit je na kosti z dolní a ze svrchní části objektu. Přehled určených kostí je uveden níže. V závorkách jsou uvedena evidenční čísla, pod nimiž jsou kosti vedeny v Městském muzeu v Čelákovicích. Počet uvedených čísel (patřících jednotlivým „položkám“, tedy celým kostem nebo jejich částem) je větší než počet nalezených kostí, protože čísla byla přiřazena i částem kostí (rozseknutým či ještě nerostlým). Není-li stanoveno jinak, nelze bezpečně rozhodnout, zda nalezené kosti patří jednomu nebo více jedinců daného druhu.

Kůň – dole: ulna (P 76639), radius (P 76629, P 76659), femur (P 76625).

Tur #1 (dospělý jedinec): mandibula (P 76497, P 76513, P 76576, P 76680), volné zuby horní (P 76663, P 76683), volné zuby dolní (P 76681–76682), vertebra thoracica (P 76546, P 76550), costa (P 76521, P 76527), scapula (P 76499, P 76627–76628), pelvis (P 76640), humerus (P 76592, P 76607, P 76637), ulna (P 76604, P 76643), radius (P 76604, P 76626, P 76655), metacarpus (P 76516, P 76518), metatarsus (P 76515, P 76517), phalanx I (P 76577, P 76598, P 76606–76607, P 76664–76665), phalanx II (P 76611, P 76667), phalanx III (P 76603, P 76613, P 76675). Z tohoto dospělého tura (neznámého pohlaví) se zachovala téměř celá kostra (n = 39 určených položek). Dobře zachovatelné a těžko přehlédnutelné kosti se našly téměř všechny, kromě rohů. Lze tedy předpokládat, že tur byl do objektu vložen celý, avšak bez rohů. Protože v nálezů chybějí i čelní kosti, je možné, že zvířeti byla odřezána celá část lebky, z níž rohy vyrůstají. Na kostech nebyly patrné žádné patologické změny, ani stopy po okusu jinými

zvířaty. Některé kosti byly před uložením do objektu rozsekány. Stáří jedince lze podle kompletní osifikace nalezených kostí odhadnout minimálně na 3 roky.

Tur #2 (juvenilní jedinec): fragment lebky s pučícím rohem (P 76642), mandibula (P 76594, P 76679), dolní zub (P 76684), pelvis (P 76593), humerus (P 76596, P 76638, P 76661), radius (P 76646, P 76662), tibia (P 76601), centrotarsale (P 76615), calcaneus (P 76647, P 76667), metacarpus (P 76617, P 76630, P 76638), metatarsus (P 76648), phalanx I (P 76557, P 76566), phalanx II (P 76635, P 76673, P 76685, P 76687). Z tohoto telete se zachovala téměř celá kostra (n = 24 určených položek). Nalezena byla i část lebky s pučícím rohem. Lze tedy předpokládat, že tele bylo do objektu vloženo celé. Na kostech nebyly patrné žádné patologické změny, ani stopy po okusu jinými zvířaty. Na některých kostech (např. na humeru) byly patrné záseky. Stáří jedince lze podle stavu osifikace jednotlivých kostí odhadnout na 1–1,5 roku.

Tur – nahoře: mandibula (P 76471, P 76478), horní čelist (P 76487), volné zuby (P 76500, P 76509, P 76463–7645), costa (P 76498), radius (P 76495, P 76511).

Ovce/koza – dole: metatarsus (P 76608).

Ovce/koza – nahoře: mandibula (P 76486), dolní zub (P 76489), metacarpus (P 76474).

Prase – dole: horní čelist (P 6595, P 76600, P 76645), volné zuby (P 76616, P 76694), scapula (P 76520), costa (P 76547), pelvis (P 76605), phalanx III (P 76618, P 76652).

Prase – nahoře: caninus (P 61993), incisivus (P 76490), humerus (2 x P 76502).

Pes #1: mandibula (P 76572–76573), fragmenty lebky (P 76541, P 76543–76545, P 76548–76549, P 76558, P 76562, P 76564, P 76574, P 76576–76577), volné zuby (P 76578–76590), carpalia + tarsalia (P 76538–76540, P 76542, P 76551, P 76556, P 76565, P 76568–76569, P 76571), metacarpalia + metatarsalia (P 76522–76526, P 76528–76537), phalanx I (P 76534, P 76552–76553, P 76555, P 76559–76560, P 76563), phalanx II (P 76573). Z tohoto psa se zachovaly zbytky lebky a autopodiální části všech čtyř nohou. Autopodia byla oddělena mezi distálními konci kostí zeugopodia (radius, tibia) a zánártními kostmi. Lebka byla pravděpodobně oddělena mezi svým kaudálním koncem a prvním krčním obratlem, protože žádné psí obratle se v objektu nenalezly. Nelze rozhodnout, zda byly nalezené části tohoto psa do objektu vloženy separátně, nebo zda byla do objektu vložena stažená kůže psa, v níž tyto okrajové části kostry zůstaly. Na kostech nebyly patrné žádné patologické změny, ani stopy po okusu jinými zvířaty. Tento pes byl v době úmrtí plně vzrostlý.

Pes – nahoře: mandibula (P 76485, P 76491–76492), horní čelist (P 76488), metacarpale/metatarsale (P 76480).

DISKUSE

V jílovité půdě nade dnem objektu se našly zbytky koster jednoho dospělého jedince a jednoho telete tura domácího, a dále jednoho psa. Kostry obou turů byly z menší části rozsekané, avšak téměř kompletní. Ze psa se našly jen všechny čtyři tlapy a lebka. V dolní části výplně objektu se našly rovněž ojedinělé úlomky kostí ovce/kozy, prasete a koně (vše domácích forem). Z nálezových okolností nelze bezpečně rozpoznat, jestli se tyto kostní fragmenty dostaly do objektu současně s kostrami výše uvedených dvou turů a psa, či nikoliv. Vzhledem ke značnému rozdílu v zachování koster je však pravděpodobnější, že tyto úlomky jsou náhodnou příměsí.

V horní části objektu se našly jednotlivé úlomky kostí koně, tura, ovce/kozy, prasete a psa, avšak žádné (víceméně) celé kostry. Alespoň část těchto kostí pochází až z vrstev, které laténský objekt překrývaly (přesněji nelze podle známých nálezových okolností rozhodnout).

ZÁVĚR

Nález zvířecích kostí z laténské objekty v Čelákovcích čp. 1290 naznačuje, že v počátcích svého zaplňování (tj. v dolní části výplně) byl používán jinak než později (tj. v horní části výplně). Zatímco v dolní části výplně se našly především zbytky koster dvou turů a jednoho psa, v horní části šlo vesměs o jednotlivé, pravděpodobně nesouvisející úlomky zvířecích kostí.

V objektu se našly pouze zbytky domácích savců. Zbytky divokých savců nalezeny nebyly, což platí i pro kosterní pozůstatky ostatních obratlovců.

Summary

Numerous animal bones were found in a La Tène pit in Čelákovice No. 1290. In its lower part, remains of three domestic animals were found: (1) Almost complete skeleton of an adult, unsexed ox, at least 3 years old. Frontal part of its skull and horns were missing, long bones were often hacked into pieces. (2) Almost complete skeleton of a calf, ca. 1–1.5 years old. (3) Skull and four paws of an adult dog.

In the upper part of the pit, only scattered pieces of bones of horse, ox, sheep/goat and dog were found. Most of these bones probably originated from layers which were originally not part of the pit fill. No bones of wild animals were found in the pit.

Zusammenfassung

Zahlreiche Tierknochen wurden in einer latenezeitlichen Grube in Čelákovice Nr. 1290 gefunden. Im unteren Teil der Füllung wurden Reste von den folgenden drei Haustieren gefunden: (1) Fast komplettes Skelett eines adulten Rindes unbekanntes Geschlechts, das wenigstens drei Jahre alt war. Stirnteile des Schädels und beide Hörner fehlten, die meisten Langknochen wurden zerhackt. (2) Fast komplettes Skelett eines Kalbes, das ca. 1–1,5 Jahr alt war. (3) Schädel und vier Pfoten eines adulten Hundes.

Im oberen Teil der Grube wurden nur zerstreute Knochenteile von Pferd, Rind, Schaf/Ziege und Hund gefunden. Die meisten dieser Knochen wahrscheinlich stammen aus Schichten, die ursprünglich nicht zur Grubenfüllung gehört haben. In der Grube wurden keine Knochenreste von Wildtieren gefunden.

OBJEKT NA PPČ. 958/1

V květnu 1995 byla v rámci záchranného výzkumu na ppč. 958/1 v Čelákovících, Středočeský kraj, vykopána zahlobená chata laténského stáří. Vedoucím výzkumu byl J. Špaček z Městského muzea v Čelákovících. V objektu bylo mj. nalezeno i menší množství zvířecích kostí, z nichž pouze tři byly určitelné. Všechny patřily domácím savcům. Navíc byly v objektu nalezeny dvě lastury. Materiál je uložen v Městském muzeu v Čelákovících. Za jeho poskytnutí děkuji J. Špačkovi (Městské muzeum v Čelákovících).

Přehled materiálu:

Tur (domácí): 2 moláry (P 78211–78212)

Ovce/koza (domácí): phalanx I (P 78215)

Pes (domácí): metacarpale/metatarsale (P 78213)

Unio sp.: 2 neúplné lastury (P 78232–78233)

Summary

A La Tène pit found in Čelákovice on plot No. 858/1 contained three identifiable bones of domestic animals (cattle, sheep or goat and dog), and two imperfect shells of *Unio* sp.

Zusammenfassung

In einer latènezeitlichen, auf der Parzelle Nr. 858/1 in Čelákovice liegenden Grube wurden drei bestimmbare Tierknochen (von Rind, Schaf/Ziege und Hund), sowie zwei fragmentäre Schalen von Unio sp. gefunden.